

ZEERIJP – JACOBUSKERK

Kloosterlingen van Feldwerd bouwden in de eerste helft van de 14e eeuw de kruiskerk van Zeerijp. Er is sindsdien weinig veranderd aan deze, aan Jacobus de Meerdere gewijde kerk. Het majestueuze interieur leverde het gebouw de bijnaam 'kathedraal van de Ommelanden' op. Anders dan de meeste middeleeuwse kerken, werd de kerk van Zeerijp in één bouwcampagne rond midden 14e eeuw opgetrokken. De versiering van de transeptgevels met nissen en siermetselwerk, de rondboognissen in de benedenzone van de binnenwanden en de achtdelige koepelgewelven staan geheel in de laatromaanse traditie. Tegelijk wijzen de spitsboogvensters met hun rijk versneden omlijstingen en aanzienlijke hoogteontwikkeling al vooruit naar de gotiek. De portalen aan noord- en zuidzijde hebben ronde bogen en zijn 'Moors' gedecoreerd (een verwijzing naar de pelgrimstocht naar Santiago de Compostela?) De losstaande laatmiddeleeuwse klokkentoren staat aan de noordzijde in een merkwaardige draai ten opzichte van de kerk. Hij werd gebouwd in de 15^e eeuw en in de 17^e eeuw verhoogd. De oudste klok die erin hangt werd in 1502 gegoten door de beroemde klokkenmaker Geert van Wou met als randschrift: 'Wetet iunck vrouwen, vrouwen ende mannen, dat desse klock ther eer Sant Annen ende Sant Jacobs is gegoeten koemt gerne to kercke onverdrotten'. Een aanbouw tegen de westwand van de kerk deed lange tijd dienst als school, nu als consistoriekamer. Sinds 2015 is de kerk eigendom van de Stichting Oude Groninger Kerken.

Interieur

De belangrijkste troef van de kerk is de afwerking van het complete interieur in rode baksteenimitatie, die bij de restauratie van 1962-66 werd hersteld. Dit procedé werd in de latere middeleeuwen overal toegepast in Groningen, evenals in grote delen van Noord-Duitsland, waar het verschijnsel 'die Rote Gotik' wordt genoemd. In Groningen kan het alleen nog in Zeerijp in volle glorie worden bewonderd. Enkele elementen in het interieur dateren nog uit de bouwtijd. In de zuidoostwand van het koor is een piscinanis aangebracht, de oudste in de provincie, met in de nis ernaast een latere opvolger voorzien van een gootje door de buitenmuur. In de oostwanden van het transept zijn nissen uitgespaard die een achtergrond vormden voor twee zijaltaren. In de zuidelijke transeptarm is een kapelinrichting gereconstrueerd met behulp van een altaarsteen op twee nieuw opgemetselde dragers. De kleine nis in de zijwand diende als credensnis voor de plaatsing van de ampullen met water en wijn. In de late middeleeuwen werd in een muurnis aan de noordoostzijde van het koor een sacramentskastje uitgemetseld, dat bij de Reformatie is kapot gekapt.

Inrichting

De huidige protestantse inrichting is het resultaat van een lange reeks wijzigingen. De 17^e-eeuwse preekstoel bevond zich oorspronkelijk vermoedelijk aan de zuidwand van het schip. In de 19^e eeuw kreeg deze een plaats voor een glazen scheidswand voor het koor, omgeven door een halfronde doophek. Bij de restauratie in de jaren zestig werd de preekstoel verplaatst naar de noordwand van het schip. De kuip met sierlijke toogpanelen en sleutelstukken draagt het jaartal 1646 en wordt omgeven door vrouwfiguren die de deugden verbeelden. In de transeptarmen staan drie fraaie herenbanken in renaissancestijl uit midden 17^e eeuw. De avondmaalstafel in rococostijl draagt naast het jaartal 1773 de monogrammen van Lammert Schotto Rengers en zijn echtgenote. Het schip is gevuld met een massief bankenplan. Boven de banken hangt het orgel met zijn indrukwekkende luiken aan de westwand. Het werd rond 1650 gebouwd door de theoloog en dichter Th. Faber, die als orgelmaker autodidact was. Het instrument getuigt van een grondige kennis van de Noord-Duitse orgelbouwkunst in de 17^e eeuw. De twee vergulde sterren op het orgelfront gaan draaien als een bepaald register ('omlopende sterren' of 'cymbelster') wordt ingeschakeld. De kerk bezit maar liefst elf 17^e- en 18^e-eeuwse zwarte rouwborden. Samen met de fraaie collectie grafzerken in de koorvloer houden ze de gedachtenis levend aan de bewoners van de verdwenen borgen rondom het dorp.